

УДК 332.15

д.т.н., професор Петраковська О.С., Ємець О.А.,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ КОРИДОРІВ

Узагальнено та структуризовано чинники, що впливають на формування земельних ділянок міжнародних автомобільних транспортних коридорів. Виділено шість основних груп факторів: природні, законодавчо-нормативні, просторові, економічні, соціальні та екологічні. Група законодавчо-нормативних чинників представлена двома складовими: міжнародним регулюванням і національним.

Ключові слова: земельна ділянка, транспортний коридор, фактори.

Постановка проблеми. В сучасних умовах Євроінтеграції збільшуються обсяги вантажних та пасажирських перевезень через спрощення або скасування митних та візових режимів. Пріоритетним напрямком соціально-економічного розвитку та забезпечення інтеграційних процесів в Україні визнано розбудову міжнародних автомобільних транспортних коридорів (МАТК), основними складовими яких є автомагістралі [1]. Сучасні МАТК являють собою витягнуту в лінію територію, на якій збудована автомагістраль з розвинутою обслуговуючою інфраструктурою. Формування земель МАТК відбувається за загальних засадах без врахування особливостей землекористування МАТК [2].

Виклад матеріалу.

Маршрути МАТК в Європі представлені автодорогами категорії «Е», технічні параметри яких регламентуються «Європейською угодою про міжнародні автомагістралі» (УМА/AGR). На даний час, складовими МАТК які проходять через територію України, є автодороги усіх технічних категорій. Але виключно технічні характеристики автодоріг І категорії відповідають європейським вимогам. Аналіз відповідності українських складових МТК європейським нормам доводить необхідність гармонізації українських норм європейським вимогам (рис. 1).

Розбудову МАТУ в Україні можна розглядати в двох напрямках:

- а) реконструкція існуючої мережі автодоріг, що входять до міжнародних транспортних коридорів (МТК), у відповідності до європейських норм і стандартів;
- б) будівництво нових автомагістралей відповідно до європейських норм і стандартів [1].

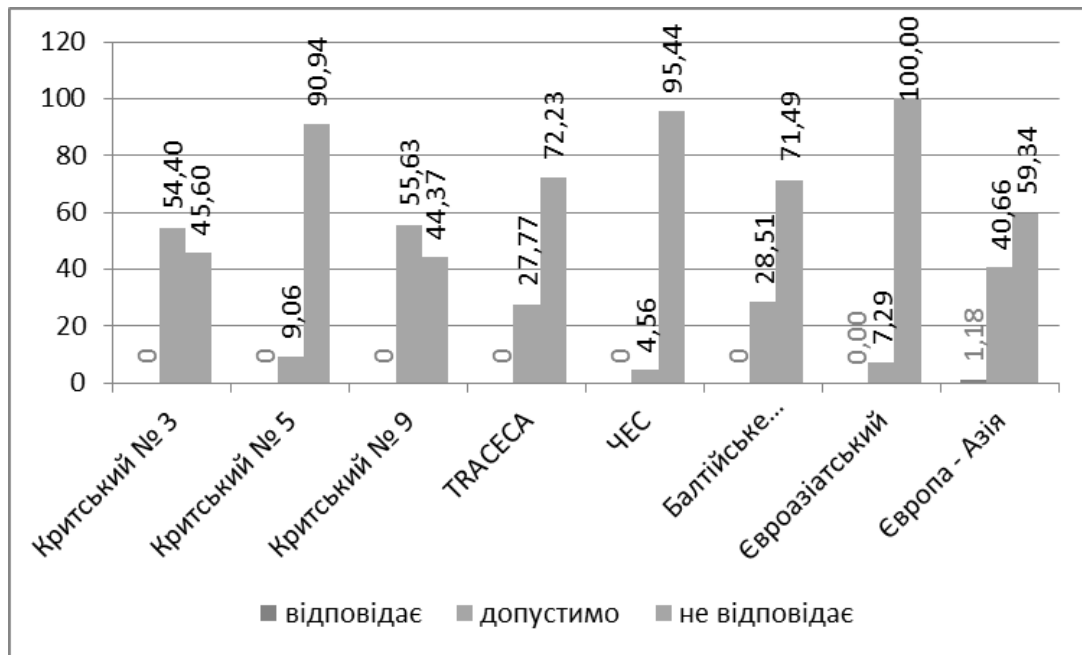

Рис. 1. Відповідність українських складових МТК європейським нормам

В обох випадках виникає потреба у земельних ділянках, або для розширення існуючих параметрів автомагістралей, або для будівництва нових інженерних споруд.

Землекористування МАТК має особливості які визначають складність прийняття рішень щодо їх формування. Ці особливості значною мірою обумовлені тим, що МАТК є об'єктом системи землекористування, економічних і правових відносин та екологічного впливу. Тому завдання забезпечення землями об'єктів МАТК треба розглядати як міждисциплінарне завдання яке має вирішуватись комплексно на міжгалузевій основі.

В роботі узагальнена сукупність факторів які визначають обґрунтованість прийняття рішення щодо формування МАТК. В результаті структуризації, сукупність факторів об'єднана в 6 груп: законодавчо-нормативні, соціальні, економічні, просторові, природні та екологічні (рис. 2).

Практична робота з формування МАТК починається з підписання на рівні міністерств транспорту міжнародної угоди за участю усіх держав, територією яких проходить коридор, з залученням країн, зацікавлених в його використанні. Тому при формуванні землекористування МАТК необхідно враховувати законодавчо-нормативну групу факторів, в якій доцільно виділити міжнародну та національну складові. Міжнародна складова включає законодавчі ініціативи щодо пріоритетних напрямків розбудови МАТК в країнах Західної та Східної Європи, в т.ч. України. Окрім цього, вагомими регуляторами є існуючі міжнародні норма, стандарти і правила формування і експлуатації МАТК яких має дотримуватись Україна.

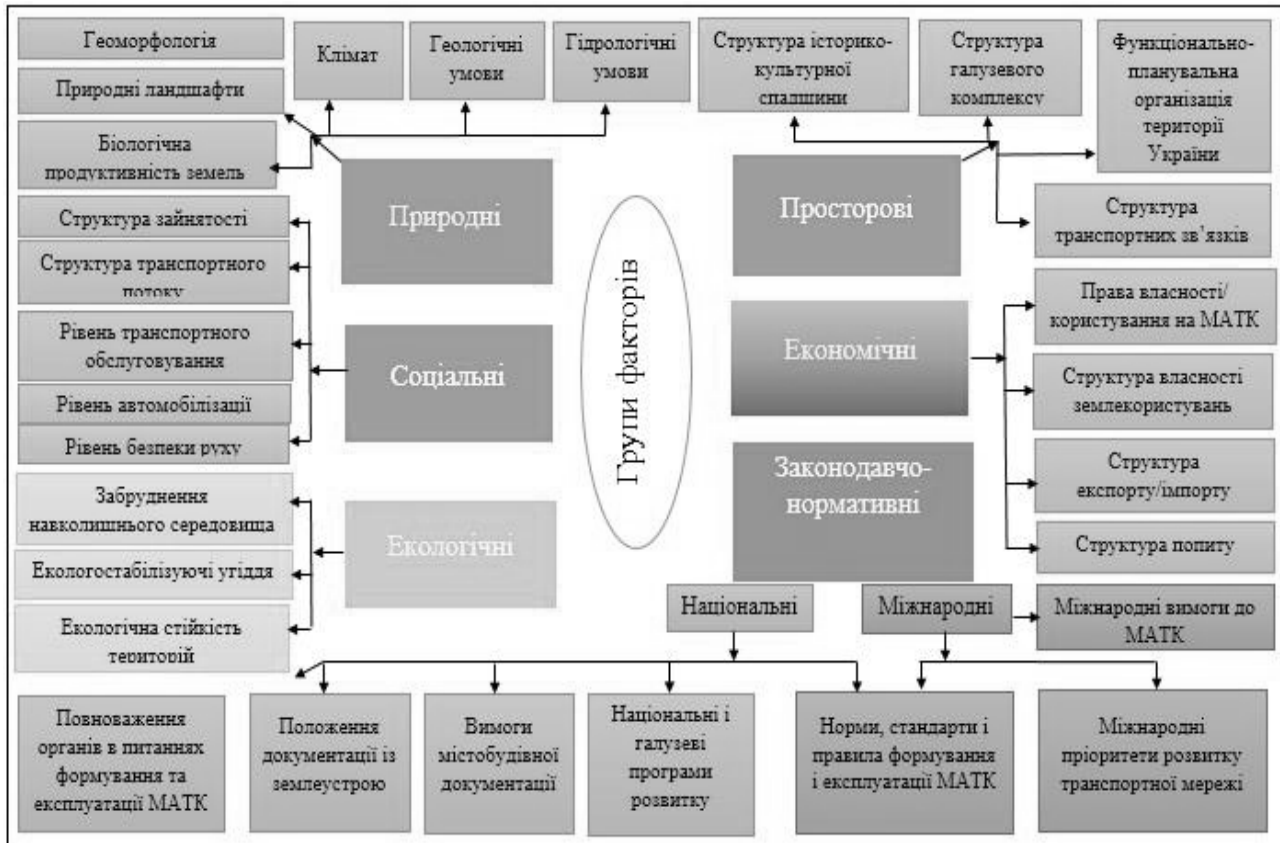

Рис. 2. Фактори, що обумовлюють формування та відведення земельних ділянок МАТК

Україна приєдналась до Декларацій Пан'європейських транспортних коридорів і взяла на себе зобов'язання щодо забезпечення умов для створення МАТК. Враховуючи що МАТК є цілісним функціональним об'єктом та ефективність його функціонування обумовлена технічними характеристиками, землекористування МАТК повинно створюватись відповідно до міжнародних вимог. Це призводить до необхідності корегування законодавчої та нормативної бази України. Технічні, екологічні, просторові і правові характеристики землекористування МАТК повинні бути гармонізовані до міжнародних вимог. В групі законодавчо-нормативних факторів особливого значення набувають національні умови набуття прав власності/ користування, відведення земель для МАТК та легалізація цих прав.

За умовами чіткого визначення меж різних складових МАТК стають більш захищеними права і прозорими обмеження цих прав. Легалізація МАТК для запровадження процесу відведення земель має бути забезпеченою розробкою містобудівної документації. Особливого значення набувають повноваження щодо розпорядження землями різних категорій що обумовлює процедуру відведення земель.

Група просторових факторів обумовлює просторове розміщення МАТК, яке взаємозалежне від функціонально-планувальної організації території

України в цілому, і зокрема: географічно-сформованих транспортних маршрутів і структурою транспортних зв'язків, галузевого комплексу, історико-культурної спадщини, категорій земель тощо. Всі ці фактори враховуються при прокладанні маршруту МАТК в містобудівній документації національного рівня. Про проходженні МАТК через різні категорії земель може вимагати відшкодування збитків власникам/ користувачам. При цьому важливого значення набуває необхідність відшкодування збитків державі або територіальним громадам за відчуження земель лісогосподарського, сільськогосподарського тощо призначення.

Не менш важливими при створенні землекористування МАТК є економічна група факторів, оскільки суб'єктами фінансування можуть бути як міжнародні так і національні установи. В залежності від цього формування та відведення земель МАТК може здійснюватись за рахунок зовнішніх та внутрішніх інвестицій.

Також особливого значення набуває існуючий попит на автотранспортні послуги та експорт-імпорт товарів і послуг. Структура експорту/імпорту товарів та їх обсяг формують міжнародні транспортні потоки, що створює попит на автотранспортні послуги, які надає МАТК. Структура власності землекористувань за напрямком проходження автомагістралі впливає на механізм надання, вилучення земель для створення МАТК.

Поряд з економічними не меншого впливу на землекористування МАТК створює соціальна група факторів, в яку доцільно включити структуру зайнятості населення в регіонах проходження коридорів, рівні автомобілізації та транспортного обслуговування.

Природні фактори проявляються через безпосередню дію природного середовища на землекористування МАТК та складаються з кліматичних, геологічних, геоморфологічних, гідрологічних умов території і наявності цінних природних ландшафтів та продуктивних земель за напрямком прокладання автомагістралі. Кліматичні умови територій проходження МАТК впливають на землекористування МАТК через кількість осадків, що потребує облаштування снігозахисних насаджень вздовж автомагістралей, що, в свою чергу, збільшує площу відведення земель. При проходженні автомагістралі несприятливими геологічними та гідрогеологічними умовами виникає потреба в додатковому відведенні земель під гідротехнічні споруди, необхідні для захисту від карсту, зсувів інших небезпечних процесів. Від рельєфу місцевості залежить розрахункова швидкість на автомагістралі, яка в свою чергу впливає на кількість забруднюючих викидів, потужність природоохоронних насаджень, і, відповідно, геометричні характеристики землекористування МАТК та

необхідність відведення додаткових земель. В гірській місцевості необхідно будувати тунелі, віадуки, уловлюючі лотки тощо.

Цінні природні ландшафти та земельні угіддя з високою біологічною продуктивністю земель потребують заходів щодо зменшення негативного впливу від експлуатації автомагістралі. Такими заходами є мінімізація площ їх вилучення, збільшення площ санітарно-захисних та охоронних зон та влаштування інших природоохоронних заходів.

Особливого значення при формуванні МАТК набувають екологічні фактори, які безпосередньо взаємопов'язані із іншими групами факторів. В Євросоюзі проблемі захисту довкілля при плануванні землекористування МАТК приділяється особлива увага. Зокрема, ЄЕК ООН запропоновано «включення елементів дорожньої безпеки автомагістралей в земельне, містобудівне і транспортне планування» [4]. Це підтверджує необхідність гармонізації містобудівного, земельного та законодавства з охорони навколишнього середовища з європейськими нормами та стандартами.

МАТК є джерелами забруднення навколишнього середовища. В Україні експлуатація автомагістралей відноситься до I екологічного класу небезпеки. Це обумовлює обов'язковість застосування природоохоронних заходів, розміщення яких збільшує площу землекористування МАТК.

Висновок. Формування та відведення земель МАТК є міждисциплінарним завданням яке має вирішуватись комплексно, на міжгалузевій основі із урахування множини факторів. Узагальнення та структуризація факторів, які обумовлюють обґрунтованість відведення земель для міжнародних транспортних коридорів, свідчить що основними є природні, законодавчо-нормативні, просторові, економічні, соціальні та екологічні які є взаємозалежними.

Однією з першочергових завдань сьогодення є гармонізація українських норм і правил формування та відведення земель МАТК до європейських.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року" : за станом на 01. квіт. 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2010 р. — № 92. — т. 2 — стор. 545. — ст. 3280.
2. Земельний кодекс України : за станом на 05 січ. 2013 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. // Офіційний вісник України. — 2011. — № 46. — Ст. 2038 із змін.

3. Споруди транспорту. Автомобільні дороги : ДБН В.2.3 – 4 – 2015. — [Чинний від 2016-04-01]. — К. : Мінрегіонбуд України, 2015. — 104 с. — (Національні стандарти України).

4. Доклад о состоянии безопасности дорожного движения в мире. — Режим доступа : <http://www.un.org/ru/roadsafety/> . — Назва з титул. екрану.

5. Закон України "Про Генеральну схему планування території України" від 07. 02. 2002 р. № 3059–III : за станом на 18 лис. 2011 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. // Офіційний вісник України. — 2002. — № 10. — Ст. 466 із змін.

АННОТАЦІЯ

В статті обобщені і структуризовані фактори впливаючі на формування земельних учасків міжнародних автомобільних транспортних коридорів. В результаті дослідження виділені шість основних груп факторів: природні, законодавчо-нормативні, просторові, економічні, соціальні і екологічні. Група законодавчо-нормативних факторів представлена двома складовими: міжнародним регулюванням і національним.

Ключові слова: земельний учасок, транспортний автомобільний коридор, фактори.

ANNOTATION

The article defines the factors influencing the formation of land plots of international automobile transport corridors. As a result of the study, six main groups of factors were identified: natural, legislative- normative, spatial, economic, social and environmental. The group of legislative and regulatory factors is represented by two components: international regulation and national.

Key words: land plot, transport corridor, factors.